

## **MODELUL EXPERIMENTAL DE FORMARE A COMPETENȚEI DE COMUNICARE ASERTIVĂ LA STUDENȚII DIN MEDIUL ACADEMIC MULTIETNIC**

**Maria IANIOGLO**

*Universitatea de Stat din Comrat*

This article describes the pedagogical model of assertive communication competence development of students, representatives of various multiethnic groups. The model reflects the social conditions, objectives, stages, levels, conditions for the formation of assertive communication competence. We propose pedagogical technologies of formation of the specified competence.

Formarea competenței de comunicare asertivă la studenții din mediul academic multiethnic a fost abordată de către cercetători din mai multe perspective, subliniind în speță valoarea aspectelor ce se referă la comunicarea ca factor al formării competențelor comunicative. Totodată, conexiunea dintre comunicare, competența de comunicare asertivă și mediul multiethnic este un domeniu mai puțin valorificat în științele educației. Abordările științifico-practice existente ale problemei în cauză elucidează parțial condițiile psihopedagogice de formare a competențelor comunicative la studenții din mediul academic multiethnic.

Caracterul tangențial al abordării în literatura de specialitate a problemei privind formarea la studenții din mediul multiethnic a competenței de comunicare asertivă a constituit prilejul și motivul pentru care s-a purces la elaborarea unui model pedagogic funcțional, aprobat și aplicat în procesul experimentului formativ.

Problema pe care ne-am propus-o spre soluționare a fost de a vedea cum poate fi minimalizată existența contradicției dintre specificul mediului multiethnic, comunicare studenților din asemenea mediu și necesitatea de formare la ei a competenței de comunicare asertivă. Modelul pedagogic, elaborat și aplicat de noi în procesul experimentului formativ, a întruchipat condițiile psihopedagogice de formare a competențelor comunicative la studenții aflați în mediul academic multiethnic.

În continuare prezentăm modelul pedagogic, evidențiind elementele lui constitutive.

Componentele de bază ale modelului pedagogic de formare a CCASMM sunt:

- 1) exigențele sociale: mediul multiethnic, interacțiunea dintre reprezentanții diferitelor etnii, comunicarea interpersonală, toleranța etnică, pluralismul cultural;
- 2) obiectivele de formare a competenței de comunicare asertivă;
- 3) principiile specifice formării competenței de comunicare asertivă;
- 4) componentele strategice ale formării: conținuturi, etape/faze de formare, tehnologiile adaptate formării CCASMM, criteriile de evaluare a nivelului de formare a competenței de comunicare asertivă, finalitățile formării competenței de comunicare asertivă.

Modelul pedagogic a fost elaborat în baza:

- ✓ concepțiilor teoretice studiate privind: perspectiva situației de comunicare (R.Iacobson, T.Callo); idei referitoare la competențe și învățarea în baza competențelor (S.Bolton, N.Chomsky, A.de Peretti, M.Călin, D.Potolea, P.Golu, A.Хуторско́й); rolul comunicării în stabilirea relațiilor interpersonale și interculturale (T.Ogay, M.Rey, Ph.Perrenoud, C.Crețu); identitatea culturală (E.N.Erikson, Kasterstein); diversitatea culturală, pluralismul cultural (I.Banks, S.Chelcea, C.Cucoș ș.a.); perspectiva instruirii interactive (I.Cerghit, D.Patrașcu, N.Silistraru, S.Cristea); ideile predării/învățării prin cooperare (J.Dewey, C.Grunberg, P.Meirieu);
- ✓ mecanismelor de formare a competenței (P.Herriot și C.Levy Leboyer), fazele constituirii competenței (P.Popescu- Neveanu și I.Radu, L.Șoitu, Ю.В. Щербатых);
- ✓ tehnologiilor educaționale realizate prin forme și metode participativ-active și interactive.

Am considerat promovarea acestui model ținând cont de unele aspecte, cum sunt: condițiile speciale și formele de organizare a activității educaționale. Aspectul condițional este necesar pentru a nu elabora un model încercând să schimbăm condițiile la nivel de sistem de educație, ci să adaptăm sugestiile noastre pedagogice la condițiile existente, influențând sistemul, pe cât este posibil, prin crearea unor spații specifice.

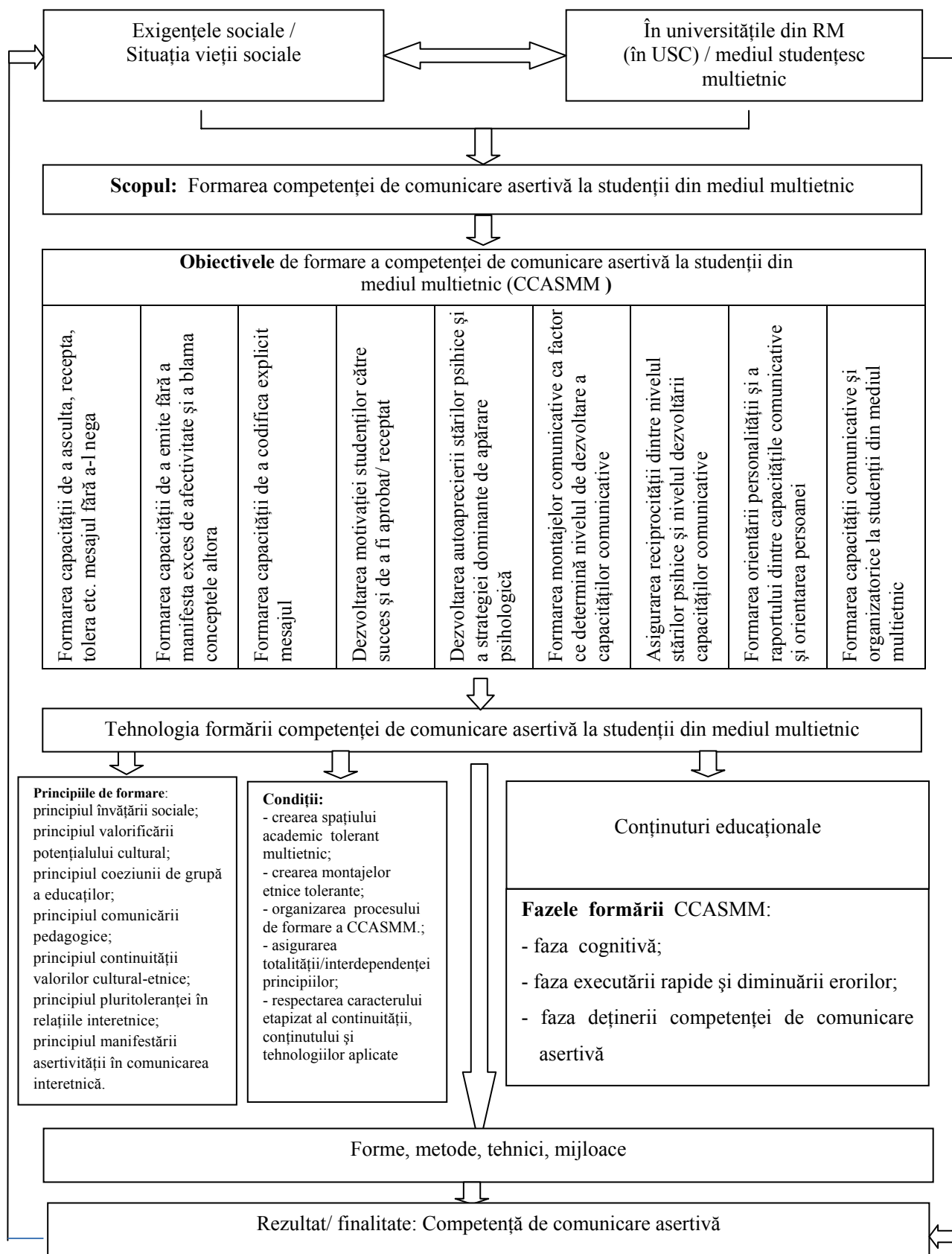


Fig.1. Model pedagogic de formare a competenței de comunicare asertivă la studenții din mediul academic multiethnic (CCASMM).

Cel de-al doilea aspect – formele de organizare a activității educaționale – reflectă achizițiile practicii pedagogice și ale experienței de formare a competenței de comunicare, apte să producă o schimbare în comunicarea interpersonală interetnică.

Modelul acoperă trei *funcții principale*:

- 1) competența de tip cognitiv „a învăța să știi” să comunici și să-ți exprimi sentimentele și atitudinile față de alte persoane, reprezentante de altă etnie;
- 2) competența de tip comportamental „a ști să faci”, compromise și concesii cooperante, contacte și relații de colaborare cu reprezentanții diferitelor etnii;
- 3) competența la nivel afectiv „a ști să fii” respectuos, stăpânit de sine și colaborant față de reprezentanții diferitelor etnii.

Astfel, programul experimental reprezintă o încercare de a integra teoria și practica în abordarea problemei în cauză cu atragerea specificului mediului academic.

Validarea modelului s-a realizat în baza unui program formativ orientat spre formarea competenței de comunicare asertivă prin valorificarea lui. Pentru sporirea eficacității comunicării au fost organizate diverse activități (curriculare și extracurriculare) de formare a competenței de comunicare asertivă. Din sistemul de activități didactice curriculare putem menționa cursuri teoretice și cursuri practice; din cele extracurriculare – traininguri, seminare, mese rotunde, conferințe, consultații, festivaluri ș.a.

Într-un mediu academic multiethnic competența comunicativă este importantă deopotrivă pentru profesori și pentru studenți. Modelul propus orientează spre exprimarea asertivă de către studenți și profesori a mesajelor, emoțiilor, gândurilor și care poate fi dezvoltat ca o modalitate de adaptare eficientă la situații conflictuale interpersonale.

Analizând conținutul și elementele constitutive ale asertivității, specificul formării competenței de comunicare asertivă la studenții din medii academice multietnice și practica învățământului superior, am elaborat unele *principii* anunțate și aplicate strict în cercetarea noastră:

- principiul învățării sociale;
- principiul valorificării potențialului cultural;
- principiul coeziunii de grup a educaților;
- principiul comunicării pedagogice;
- principiul continuității valorilor cultural-etnice;
- principiul pluritoleranței în relațiile interetnice;
- principiul manifestării asertivității în comunicarea interetnică. Principiul dat este anunțat pentru prima dată în cercetarea noastră și ocupă un rol important în procesul formării competenței de comunicare asertivă.

Cu referire la etapele/fazele de formare a competenței de comunicare asertivă (CCASMM), cercetarea noastră s-a orientat spre susținerea opiniei înaintate de L.Șoitu. Autorul subliniază că dobândirea competențelor are loc în perioada învățării în vederea îndeplinirii unei sarcini. Debutul constă într-o etapă cognitivă, când educabilul se află pentru prima dată în fața unei situații, urmând înțelegerea exigențelor pentru a memoriza proceduri și strategii. Faza a doua este executarea rapidă și diminuarea erorilor. O a treia fază va fi consacrată deținerii competențelor, munca devenind automată și mai puțin dependentă de controlul cognitiv permanent.

În contextul celor afirmate de L.Șoitu, reținem că formarea CCASMM respectă următoarele etape/faze:

- debutul formării îl constituie etapa cognitivă, când subiectul se familiarizează cu situația, urmând înțelegerea exigențelor pentru a memoriza proceduri și strategii. În așa mod, faza întâi este nu altceva decât cunoașterea datelor fundamentale și a conținutului competenței;
- faza a doua, preluată după P.Herriot (1992), se constată prin executarea rapidă și diminuarea erorilor. Astfel, are loc un efort de integrare a componentelor competenței într-o structură unitară, cu eliminarea greșelilor. Consumul de timp pentru executarea lor tot mai mult micșorându-se;
- a treia fază este faza *deținerii* competențelor. La această etapă are loc sintetizarea și automatizarea componentelor integrate, ele fiind mai puțin dependente de controlul cognitiv permanent (C. Levy Leboyer, 1996).

Rezultatele preliminare și valențele evidențiate ale tehnologiilor interactive, utilizate în cadrul activităților didactice experimentale, demonstrează formarea și definitivarea competenței de comunicare prin parcurgerea anumitor faze. Vizavi de competența de comunicare asertivă într-un mediu multiethnic, considerăm că aceasta reprezintă nivelul de performanță care asigură eficiența comunicării și relaționării interpersonale. Astfel, nivelul de performanță poate fi atins parcurgând fazele enumerate *supra*.

Nivelul de performanță, bazat pe cunoștințe, capacități și aptitudini de a-și exprima emoțiile și convingerile, fără a afecta și a ataca drepturile celorlalți reprezentanți ai altor etnii, facilitează acțiunea benefică a comunicării partenariale, atât pentru fiecare persoană în parte, cât și pentru întreaga comunitate poliethnică.

În vederea atingerii nivelului de performanță, modelul experimental elaborat de noi a inclus un sistem de *activități și interacțiuni*, direcționate spre facilitarea formării la studenții din mediul multiethnic a competenței de comunicare asertivă, respectând etapele/fazele sus-menționate. Tehnologiile educaționale aplicate sunt realizate atât prin forme, metode și tehnici tradiționale, cât și cele netradiționale (curs teoretic, seminar, training, conferință, consultație, festival, masă rotundă ș.a.). Fiecare unitate de conținut a programului experimental are un scop bine determinat și concordat cu etapa de lucru și particularitățile grupului.

Identificarea nivelului de formare a competenței de comunicare asertivă la studenții din mediul academic multiethnic a condus spre elaborarea *criteriilor de evaluare*, ele fiind acele puncte de referință care ne-au ajutat să acumulăm informație completă asupra direcției alese și asupra progresului înregistrat, să apreciem modul în care progresăm spre realizarea scopului propus, în cazul nostru – formarea competenței de comunicare asertivă.

Criteriile sunt stabilite în baza literaturii de specialitate privind evaluarea, cercetarea și monitorizarea experienței pedagogice, atât pentru profesor, student, cât și pentru alte persoane interesate. Criteriile vizează patru niveluri de dezvoltare a competenței de comunicare asertivă: nivel excelent (foarte bun), bun, suficient, insuficient. Ele sunt un suport esențial și pentru autoevaluare. În așa fel, studenții apreciază procesul și produsul obținut nu în raport cu colegii, cu produsul muncii lor, ci în raport cu indicatorii concreți. Stabilirea nivelului performanței de către student și profesor constituie unul dintre punctele de reper în înțelegerea și aprecierea principiului abordării participative și în aspect de evaluare.

Odată ce formarea competenței de comunicare asertivă presupune un nivel de performanță, bazat pe cunoștințe, capacități și atitudini, din perspectivă psihopedagogică relația comunicațională asertivă este strâns legată de activitatea de învățare. O valoare deosebită are și capacitatea studentului de a-și activa cunoștințele în situații de comunicare activă și directă, interacțiune, cooperare și colaborare, de a manifesta atitudini în sfera interrelaționării cu reprezentanții altor etnii. Acestea dezvoltă la studenții, aflați într-un mediu academic multiethnic, dialogul interetnic direct și onest, manifestând toleranță etnică.

Rezultatele obținute în urma cercetării constatative prezentate și analizate anterior ne-au demonstrat necesitatea formării la studenții din mediul academic multiethnic a capacităților de a comunica eficient și asertiv cu colegii reprezentanți ai diferitelor etnii. Contextul social în care interacționează reprezentanții diferitelor etnii a determinat realizarea tehnologiei aplicate prin considerarea a trei componente: individualitatea studentului, strategia profesorului și conținutul informațional.

În procesul de formare a competenței de comunicare asertivă se remarcă o modificare a rolului profesorului: de la dirijare și control al gradului de realizare a sarcinii la încurajare și facilitare a procesului de reflecție asupra propriei experiențe, ce se realizează la nivel individual și de grup.

Datele preliminare obținute din observațiile efectuate de noi în mersul realizării experimentului formativ au arătat că comunicarea într-un mediu multiethnic suportă modificări în funcție de specificul grupului etnic de contact. Eficientizarea comunicării studenților din mediul academic multiethnic ar putea să dezvolte la ei comportamente asertive dacă în activitățile didactice se vor lua în calcul specificul și particularitățile mediului academic multiethnic în comunicarea interpersonală a studenților. Totodată, este necesar să se ia în considerare și să se respecte specificul culturii etnice a studenților.

Conținuturile activităților noastre formative respectau opțiunea propusă, astfel încât nevoia de a comunica și relaționa în mediul multiethnic a devenit o contribuție mult prea însemnată ca factor motivațional în formarea competenței. Cele expuse anterior, dar și complexitatea procesului de comunicare asertivă interetnică au determinat faptul ca intervențiile experimentale psihopedagogice să fie axate pe principiul interculturalității, interactivității, cooperării și competitivității.

#### Bibliografie:

1. Abric J.-C. Psihologia comunicării. Teorii și metode. - Iași: Polirom, 2002.
2. Andre de Peretti, Jean-Andre Legrand, Jean Boniface. Tehnici de comunicare. - Iași: Polirom, 2001.
3. Mucchielli A. Arta de a comunica. Metode, forme și psihologia situațiilor de comunicare. - Iași: Polirom, 2005.
4. Dafinoiu I., Jenő-László Vargha. Psihoterapii scurte. Strategii, metode, tehnici. - Iași: Polirom, 2005.
5. Pânișoară I.-O. Comunicarea eficientă. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. - Iași: Polirom, 2008.
6. Șoitu L. Pedagogia comunicării. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1997.
7. Щербатых Ю.В. Психология успеха. Популярная энциклопедия. - Москва: Эксмо, 2005.

Prezentat la 29.11.2011